

Szociális lelkiismeret.

Mit bánom a vihart, ha van iránytűm, mit bánom az eseményeket, ha nyugodt a lelkiismeretem. Victor Hugó.

Mi a lelkiismeret?

Mindnyájan tudjuk: emberi mivoltunk legfőbb értéke. Tompa ösztön vagy világos öntudat, mely jóra biztat és rossztól óv; — kérdőre von, korhol, furdal, vagy boldog megnyugvással jutalmaz. Igazságos bíró, ki, ha rászolgáltunk, irgalmatlanul vádol, lesujt és elítél, akkor is, ha a világ feltekint reánk, viszont, ha megérdemeljük, feloldoz, emel, dicsfényvel övez, akkor is, ha mindenki követ dob felénk, csodás hatalom, mindenható erő, bennünk lakó Isten szava.

És mi a szociális lelkiismeret?

Az ember szociális lény. Történelme nem egyéb, mint társas együttélése fejlődésének elmondása. A társas együttélés logikája mindenkor megköveteli, hogy az egyén saját érdekét vesse alá a közösség érdekének.

Minden emberi élet értelme a szolgálat, de évezredek kellett, hogy elteljenek, míg a barlanglakóban szunyadó ösztönös érzés a ma emberének tisztult erkölcsi eszményévé emelkedett.

Az a szolgálat, mely a *mai* ember életének értelmét adja, a *szociális* lelkiismeret iránytűje után igazodik. E szociális lelkiismeret azon *személyes felelősség öntudata*, mely minden egyes embert a közösséggel szemben eltölt s melynek mindennapi megnyilatkozása a közvélemény. Mentől magasabb fokon áll egy közösség kultúrája, annál emelkedettebb szintű a közvéleménye.

*

Néhány nap előtt késő esti órában jártam az uccán egy nyugatról jött barátommal. Egyik sarkon rongyos gyermekek még javában gomboztak. Ismerősöm megütődve nézte. Esni kezdett, a nedves aszfalton mezitlábás cigányleányka jött felénk, vézna kezeckéjét kérőleg kinyujtva. Barátom összerázkodott: „Nálunk effélet már nem lehet látni!” és elmondta, hogy milyen tökéletes társadalomvédő és népgondozó intéz-

ményeket létesített a háboru utáni Bécs szociális lelkiismerete. Ott ma már nincsen uccán kolduló gyermek.

Olvastam szakember beszámolóját több nyugati országban tett tanulmányútjáról. Elismeréssel ír Ausztria és Belgium tervszerűleg létesített népgondozásáról, de még ezzel szemben is civilizáltabbnak tartja az angliai viszonyokat. A törvények ott kevésbé modernek, de magasabb fokon áll az egyén személyes felelősségének a foka a közösséggel szemben, tehát a szociális lelkiismereten nyugvó **közvélemény.**

Finnország és a Skandináv államok e téren vetekednek Angliával. Németország népjóléti intézményei már háboru előtt nagyon magas fokon állottak s az utolsó években még annyira fejlődtek, hogy voltak, kiknek véleménye szerint az állami és társadalmi gondviselés szinte elkényezteti az embereket, persze a jelenlegi viszonyok, ott inkább, mint bárhol próbára teszik minden egyes honpolgár szociális lelkiismeretét. De állják a próbát, amint azt a Gustav Adolf egyesület idei Osnabrückben tartott évi közgyűlésének elszámolása mutatja. Dacára a súlyos gazdasági válságnak, az elmúlt egyesületi évben 2,160.000 márkát adtak össze a hivek egyháztársadalmi célokra, 100.000 márkával többet, mint az ezelőtti esztendőben s e mellett 400.000 márká gyűlt a közelgő 100 éves évforduló alapítványára.

Tavaly november 19—22. napjain a washingtoni fehér házban történelmi fontosságú konferenciára gyűltek össze a Unió minden államának kiküldöttei. Tanácskozásuk tárgya: A gyermek egészsége és védelme volt. 1200 tagú központi bizottság tanulmányozta e kérdést, gyűjtötte az adatokat és dr. Wilbur belügyi államtitkár, a bizottság lelkes vezetője, mintegy 5000 főnyi hallgatóság előtt tartotta meg beszámolóját, melyet a „Christian Register“ amerikai hitrokonaink kitűnő lapja, — teljes egészében leközl. Beszédének lényege a következő:

Közös cél gyűjtött össze. Az amerikai gyermeket testileg, szellemileg és erkölcsileg képesebbé óhajtjuk tenni a holnap felelősségének vállalására, mint amilyenek mi voltunk a ma feladataival szemben.

Legyenek gyermekeink egészséges testben, ép lélekkel bíró, szilárd jellemű emberek, kik indulataikat értelemmel

fékezve, erkölcsi akarattal választják útjukat és bátran szembe néznek az élet minden viszontagságával. Nem lehet minden gyermekből egy lángelme, de minden anyának természetes és jogos óhaja, hogy szülőttei derék, jóra való honpolgárokká váljanak.

Az elmúlt évtizedek alatt mind inkább lelkiismereti kérdéssé vált a gyermekkor védelme. A gyermekgondozás ezen első intuitív fázisa: *jótekonység* volt, ebből fejlődött ki azon *komoly szociális munka*, mely népjóléti intézmények egész sorát eredményezte, míg ma az állambáztartás egyik legfőbb pillére a *helyes szociálpolitika*. Az egyes szülők felelőssége ma áthárul mindnyájunkra, minden gyermek a mi gyermekünk.

A mai gazdaságilag és társadalmilag bonyolult életben egyetlen szülő sem képes saját maga gyermeke számára mindazt nyújtani, amire fejlődéséhez feltétlenül szüksége van. Ma szülők és közösség együttes gondját képezi a következő generáció felnevelése. Ezekből a mai gyermekekből kerülnek ki jövőnk vezető egyéniségei, de ezek lehetnek társadalmi rendünk lerombolói is. A holnap társadalmának minden tagja ott ül ma még az iskolapadban s a mi legfőbb: ott ülnek a jövő anyái és apái is.

Ilyen hangnemben számolt be a böles szociális vezető az Unió 40 millió számbavett gyermekéről. Minden szava, valamint az egész konferencia összehívása a szociális lelkiismeret leggyönyörűbb megnyilvánulása volt.

Olvasva róla, mintegy felébred bennünk a vágy, vajha egyházunk szűkebb keretei között így számbavehetnők mi is a mi gyermekeinket! Nem lenne túlnehéz feladat, hiszen nem vagyunk olyan sokan, csak szociális lelkiismeretünk kellene, hogy vezéreljen.

Régi módi karitatív munkát egyes ember is végezhet, de népjóléti intézményeket megteremtő szociális tevékenységet, csak jól megszervezett közösségek tudnak létrehozni.

A szociális lelkiismeret gyakorlati megnyilvánulása a szervezkedés, melyre minden közösségnek feltétlenül szüksége van, ha céltudatosan produktív munkára törekszik.

A mai gazdasági krízis közepette nagyon nehéz feladat, úgy a szervezkedés, mint a feltétlenül szükséges anyagi esz-

közök előteremtése, de éppen a mai súlyos gazdasági helyzet, mely mindnyájunkat egyenlően érint, kell, hogy felébressze bennünk a szociális lelkiismeret szavát. Ha valamikor, úgy ma kell segítenünk egymáson, ma nemcsak a gyermekek védelmére kell összefognunk, ma istápolnunk kell a keresetképtelen betegeken és aggokon kívül még a munkanélkülieket is. Ez a társadalommentő munka nagyrészen a nők feladata, melynek azonban csak jól megszerveződve tudnak eleget tenni. Napközi otthonok, ingyenrendelő, jogi, családi, pályaválasztási tanácsadó és munkaközvetítő irodák, népkonyhák és aggmenházak létesítése egytől-egyig e munkakörbe tartoznak és sajnos, eddigelé még nincs annyi ilyen intézményünk, mint amennyire szükségünk lenne. Mintaszerű szociális intézmény Kolozsvárt a katolikusok Szent Erzsébet aggmenháza, mely még az Árpádházi királyok idejéből való, s melynek még régi időből unitárius alapítványai is vannak; a református nőknek, miután országosan jól megszerveződtek, egyik első gondja volt elaggott nőiknek otthont létesíteni, nekünk unitáriusoknak is ez lenne egyik legsürgősebb tennivalónk.

A romániai Magyar Nők Központi Titkársága 6 évi működése alatt igyekezett mind jobban megszervezkedve, a nő és gyermek védelmét szolgálni és az unitárius nők, úgy a kolozsvári, mint a 42 vidéki nőszövetség tagjai, mindig szociális lelkiismeretükről bizonyosságot téve állottak a nemes ügy szolgálatában. Midőn 5 év előtt az első gyermeknyaraltatási akció megindult, a legelső jelentkező család, ki gyermeket vendégül hívott, *unitárius* volt és mult nyáron, midőn a Központi Titkárság már tavaly létesített berecstelki gyermeküdülőtelepének jobb felszerelése ügyében közzétette a felhívást adakozásra, összesen 17 egyesület küldött adományt, ebből 9 *vidéki unitárius nőszövetség* volt!

Hála Istennek büszkék lehetünk az asszonyainkra és joggal reméljük, hogy mentől jobban megszerveződnek, annál inkább vállalni tudják a reájuk háruló nagy feladatokat.

Hisszük, hogy el fog jönni az idő, midőn mi is számba tudjuk venni minden gyermekünket és úgy tudjuk nevelni őket, hogy testileg, szellemileg és erkölcsileg nálunknál képebbek legyenek a holnap felelősségének vállalására, boldogabb jövendőnk munkálására.

K. E. E.

Az egyházi kódexek és maradandóságuk.¹

A római katolikus egyház joga már *évszázadok* óta nem kodifikált jog. A trienti zsinat (1545—1563.) után 1592-ben már összeállítva volt egy hivatalos gyűjtemény, de pápai megerősítést nem nyert az 1598-beli átdolgozott alakjában sem. Ettől az időtől 1918. V. 19-ik napjáig tartott a hivatalos kodifikációra irányult törekvés.

Az egyház azonban a törvénygyűjteményeket nem nélkülözhatta a gyakorlati használatban. Ezt a közszükségletet, a kielégítésre váró hiányérzetet a magángyűjtemények pótolták. A nagy és vagyonos katolikus egyházban ez igen egyszerű megoldás volt, mert a tudósoknak nagyszáma mindig rendelkezésre állott, ha volt aki financirozza. És financirozó mindig volt bőven, hol a magánosok személyében, hol hivatalos részről. Helyi vonatkozásban is Bochkor Mihály 41 ív terjedelmű munkája — habár a szerző sajátja és magánmunkája — hivatalos pénzen nyomult.

Luxemburgban egy ismeretlen 19 kötetbe szedte össze 1730-ban a Bullákat s ennek is akadt kiadója.

Ebben találhatjuk a magyarázatát, hogy a magánkodifikálás és gazdag jogirodalom hosszú századokon át mellőzhetővé tették a hivatalos kodifikálást.

Az 1869. évi vatikáni zsinat azonban nyomatékosan hangzottatta ily kedvező körülmények között is a hivatalos kodifikálást, amire az adott alapot, hogy az egyházjog évszázadokon keresztül lassan átalakult s ezt önálló rendszerbe szedni már csak a törvényhozónak állott módjában.

¹ Mivel egyházunkban inkább és inkább erősödik a mozgalom, hogy alkotmány törvényünket revideáljuk s összes törvényeinket egybehangzásba hozzuk és a kodifikáló bizottságot is érdemlegesen foglalkoztassuk: idő- és célszerűnek tartjuk e cikket közreadni.